

МАЛІ ФОЛЬКЛОРНІ ЖАНРИ ЯК ЧИННИК МОРАЛЬНО-ЕСТЕТИЧНОГО ВИХОВАННЯ ЗДОБУВАЧІВ ДОШКІЛЬНОЇ ТА ПОЧАТКОВОЇ ОСВІТИ

Людмила Кобилецька,

асистент кафедри початкової та дошкільної освіти

Метою професійної діяльності педагога є виховання чесних, добрих, культурних особистостей, формування моральної свідомості, етичний та естетичний розвиток здобувачів освіти.

Моральне виховання – цілеспрямована взаємодія дорослого й дитини з метою формування моральних почуттів і якостей, засвоєння моральних норм і правил, розвитку моральних мотивів і навичок поведінки [1, с. 77].

Моральне виховання здобувача дошкільної освіти спрямоване на формування моральної позиції, ціннісних орієнтирів, інтересів і потреб. Період дошкільного та молодшого шкільного віку є періодом сензитивним, оскільки в цей час формується моральна сфера, моральні цінності, усвідомлюється необхідність моральних якостей.

Моральне виховання засноване на принципах рівноцінності особистостей педагога та дитини, їх позитивної творчої взаємодії, довіри та поваги в процесі виховання [2].

Формування моральної поведінки відбувається у такій послідовності: життєва ситуація – морально-чуттєве переживання – моральне осмислення ситуації та мотивів поведінки – моральний вибір вчинку – вольовий стимул – моральний вчинок – моральна спрямованість поведінки – моральна якість [1].

Моральне виховання ми розглядаємо у взаємозв'язку з естетичним, оскільки виявляємо суттєву єдність, зокрема внутрішню спорідненість моральної та естетичної сфер у відносинах людини до навколишнього світу. Естетичне виховання передбачає розвиток в людини почуттів прекрасного, формування вмінь і навичок творити красу довкола, збагачувати також духовну красу. Завданням естетичного виховання є створення умов, які б

сприяли формуванню емоційної сфери дитини, багатство якої свідчить про духовне багатство людини.

Важко переоцінити роль фольклору у навчально-виховному процесі дитини дошкільного та молодшого шкільного віку, адже в ньому знайшли втілення духовні засади життя. Такі малі фольклорні жанри, як загадки, скоромовки, лічилки, народні пісеньки, забавлянки, мирилки, паремії становлять не лише морально-етичну основу розвитку особистості, а й здатні забезпечити реалізацію основних завдань естетичного виховання особи, сприяти формуванню естетичних смаків, інтересів та потреб людини.

Малі фольклорні жанри навчають любові до рідного краю (*У ріднім краю – як у раю; Нема на світі другої України, немає другого Дніпра; У чужім краю і солов'ї не цвірінькають*); дружності (*Людина без друзів – що дерево без коріння; Міцну дружбу й сокирою не розрубаєш; Одна ластівка весни не приносить; Один у полі – не воїн; Одна бджола меду не наносить*). Налагодженню зіпсованих дитячих стосунків сприяють мирилки, що є своєрідним обрядом укладання “мирної угоди” (*Через тин вишня нахилилася, дві подружечки посварилися. Тобі яблучко, мені грушечка, не сварімося, моя душечко. Тобі яблучко, мені зернятко, помирімося, моє серденько*). Малі фольклорні жанри доречно використовувати, щоб виховати любов до природи і усього живого. Велике морально-етичне та естетичне значення має лічилочка: *Раз – метелик, два – жучок, три – невтомний павучок, а чотири – бабка спритна, п'ять – то сонечко привітне, шість – потішний світлячок, сім – то джмелик-дивачок, вісім – бджілка-трудівниця, дев'ять – мушка-танцівниця, десять – коник-стрибунець. Тут лічилочки кінець!*

Дбати про своє здоров'я навчають паремії: *Здоров'я – дорожче багатства; Здоров'я за гроші не купиш; Недосипаєш – здоров'я втрачаєш; Рух – це здоров'я; В здоровому тілі – здоровий дух; Було б здоров'я, на все інше наживеш; Їж – не переїдайся, пий – не перепивайся, говори – не переговорюйся, то будеш здоров а також примовки: *У любистку купали, живу воду наливали, Щоб здоров'я тіло мало, лиха-горенька не знало тощо.**

Малі фольклорні жанри використовують також для формування родинних стосунків (*Оцей пальчик – наш дідусь, оцей пальчик – баба, оцей пальчик – наш татусь, оцей пальчик – мама, оцей пальчик – хлопчик наш, а звать його Саша*), виховання поваги і любові до батьків (*Добрі діти – батькам вінець, а злі діти – кінець; Шануй батька й неньку, то буде тобі скрізь гладенько; Все купиш, лише тата і мами – ні; Рада б мати до дітей небо прихилити та зорями вкрити*). Розвивати любов і наполегливість до навчання допоможе вивчення таких паремій: *Книга вчить, як на світі жити; Книга для людини – що вікно для хатини; Хто знання має, той і мур зламає; Не кажи – «не вмію», а кажи – «навчусь»; Без муки немає науки; Успіх у навчанні залежить від уміння не здаватися, коли щось не вдається*.

Вихователю ЗДО та учителям слід систематично звертати увагу на вивчення малих фольклорних жанрів здобувачами дошкільної та початкової освіти. Доцільно використовувати такі критерії відбору фольклорних творів: змістовність, інформативність, доступність змісту, морально-етичне, естетичне значення. Також під час проведення занять чи уроків важливе місце посідає створення сприятливої морально-психологічної атмосфери.

Підсумовуючи, варто відзначити, що моральне-естетичне виховання дошкільників та учнів значною мірою повинно здійснюватися засобами фольклору, адже усна народна творчість – своєрідний морально-естетичний кодекс.

1 . Поніманська Т. І. Дошкільна педагогіка. Практикум : навч. посіб. для студ. вищ. навч. закл., спеціальність “дошкільне виховання” / Т. І. Поніманська, І.М. Дичківська. – Київ : Видавничий дім “Слово”, 2004. – 352 с.

2. Чорна К.І. Моральне виховання / К. Чорна // Енциклопедія освіти // Акад. пед. наук України; головний ред. В.Г. Кремень. – К. : Юрінком Інтер, 2008. – 1040 с. – С. 523 – 524.